

**การให้บริการด้านการศึกษากับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติใน
จังหวัดนครราชสีมา ประเทศไทย**
**Providing Public Services in Education for the Offspring of Migrant
Workers in Nakhon Ratchasima Province, Thailand**

อินธิดา จำนงนิตย์ และ เพ็ญณี แนนรท

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Inthida Chamnongnit and Pennee Narot

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Inthidac@kkumail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มุ่งตอบคำถามการวิจัยว่าสภาพการให้บริการด้านการศึกษากับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดนครราชสีมาเป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการให้บริการด้านการศึกษากับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดนครราชสีมา และจัดทำข้อเสนอแนะในการให้บริการด้านการศึกษากับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูหรือผู้ดูแลเด็ก นักเรียนข้ามชาติ และผู้ปกครองของนักเรียนข้ามชาติ ในโรงเรียน 3 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการให้บริการด้านการศึกษากับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดนครราชสีมา สถานศึกษายินดีรับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติเข้าเรียน ด้านนโยบายการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษา เข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 ด้านทรัพยากรบุคคลไม่มีการจ้างครูพิเศษเพิ่มเติม ด้านงบประมาณนักเรียนข้ามชาติได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบเดียวกับเด็กไทยทุกประการ ด้านการเรียนการสอนใช้รูปแบบเรียนรวมและสอนเป็นภาษาไทย ปัญหาและอุปสรรค พบว่า นักเรียนข้ามชาติมักมีอายุเกินเกณฑ์ การสื่อสารเป็นภาษาไทยกับผู้ปกครอง ความเข้าใจผิดของผู้ปกครองเรื่องบัตรประจำตัว 13 หลัก การขาดโอกาสในการสมัครรับทุนการศึกษาและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น 2) ข้อเสนอแนะแนวทางการให้บริการด้านการศึกษากับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ (1) โรงเรียนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนนำไปสู่การอยู่อย่างมีความสามัคคีเข้าใจกัน (2) มีหน่วยงานเครือข่ายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของแรงงานอพยพและชุมชน (3) โรงเรียนควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการอบรมครูหรือจ้างบุคลากร

* วันที่รับบทความ: 22 มีนาคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ 9 พฤษภาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 10 พฤษภาคม 2564

Received: March 22, 2020; Revised: May 9, 2021; Accepted: May 10, 2021

เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบบพหุวัฒนธรรม (4) โรงเรียนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐสร้างความเข้าใจให้กับ
ผู้ปกครองนักเรียนข้ามชาติเรื่องสวัสดิการที่นักเรียนได้รับ

คำสำคัญ: การให้บริการด้านการศึกษา; บุตรหลานแรงงานข้ามชาติ; แรงงานข้ามชาติ

Abstracts

This research addressed the question of the status of public services in education for the children of non-Thai migrant workers in Nakorn Ratchasima (Korat) Province, Thailand. The objectives of the research were to assess the status of education services for accompanying dependent children of migrant parents in Korat and to propose recommendation to providing public services in education for the children of migrant workers. This was a qualitative research study, and data were collected by in-depth interviews with key informants, including the educational administrators, teachers who care for students, the migrant students, and migrant parents/guardians of accompanying children. This research was conducted in three schools under the administration of OBEC Zone 4, Pak Chong District, Korat Province. Schools were purposively selected based on having a large, medium, and small number of migrant children enrolled.

This study found that 1) the status of education services for children of migrant parents in Korat, they receive education under the provision of OBEC Zone 4, Pak Chong District based on the Education Ministerial Regulation 2005. The schools manage their services without hiring additional tutoring staff. The children receive supporting budget under the principles of basic education grant as same as the Thai children. As for the teaching situations, the classes were managed a inclusion, and the instruction was offered in Thai language. The problems found in this study included: The children of immigrant workers are over-aged for their classes, the schools have difficulty communicating with parents because some migrant parents/guardians have problems using Thai language, some misunderstanding of parents/guardians about the 13-digit ID number, and migrant children are not eligible for most of the Thai educational scholarships for higher education in the Thai public school system. 2) recommendation to providing public services for children of immigrant workers (1) schools should jointly working with government organizations to distribute knowledge and understanding for communities people so it could lead to a unified- society, (2) there should be an organization working on public relations between migrant workers and community, (3) schools should receive funding for teachers training or hiring supporting staff for multi- cultural establishment and (4) the schools should provide knowledge for immigrant parents concerning the welfare eligible for their children.

Keywords: Public Services in Education; The Offspring of Migrant Workers; Migrant Workers

บทนำ

ประเทศไทยมีอัตราเพิ่มขึ้นของจำนวนแรงงานข้ามชาติต่อเนื่องและมีแนวโน้มในการพึ่งพาแรงงานข้ามชาติสูงขึ้น เพื่อเติมเต็มช่องว่างความต้องการที่ขยายตัวกว้างขึ้นเรื่อย ๆ แรงงานเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ (วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ และอมรเทพ จาวะลา, 2554 : 45-47) โดยแรงงานข้ามชาติจะกระจายตัวอยู่ในภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และภาคบริการอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาเป็นครอบครัว ซึ่งมีสมาชิกเป็นเด็กอายุ 1-16 ปี ติดตามเข้ามาในประเทศไทยด้วยมีมากกว่า 370,000 คน (สมพงษ์ สระแก้ว, 2560 : 7) ขณะเดียวกันกลุ่มผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะเด็กต้องเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ที่จะนำเด็กไปทำงานที่มีความอันตรายสูง (Save the Children International & World Education, 2015 : 23) หรือที่รู้จักกันว่า งานประเภท 3D ประกอบด้วย งานอันตราย (dangerous job) งานสกปรก (dirty job) และงานยาก (demanding job) เช่น งานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมเกษตร และอุตสาหกรรมการประมง

ประเทศไทยได้เห็นถึงปัญหาการดำรงชีวิตของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ รวมไปถึงบุคคลไร้สัญชาติที่ไม่เอื้อต่อความมั่นคงและสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ หากไม่ได้รับการแก้ไขที่เหมาะสมจะเป็นปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติได้ในระยะยาว (สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 123) ในปี พ.ศ. 2491 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right) ได้บรรจุเรื่องการศึกษาไว้ ข้อที่ 26 ประกาศให้การศึกษาเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานโดยความเห็นชอบจากสมัชชาแห่งสหประชาชาติ เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2533 ได้มีการจัดประชุมภายใต้หัวข้อเรื่อง “World Conference on Education for All (EFA): Meeting Basic Learning Needs” ซึ่งที่ประชุมได้มีมติรับรองปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชนและกรอบการดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อปวงชน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการการเรียนรู้ หรือที่เรียกกันว่า “ปฏิญญาจอมเทียน” (Jomtien Declaration) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557 : 18) โดยในปี พ.ศ. 2542 รัฐบาลไทยได้มีการลงมติเห็นชอบนโยบาย “การศึกษาเพื่อปวงชน” (Education for All: EFA) ส่งผลให้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุให้รัฐจัดการศึกษาแก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพและทั่วถึงโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างน้อย 12 ปี นอกจากนั้น เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสเข้าถึงหรือได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามเป้าหมายจึงให้บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนได้ด้วย (กลุ่มข้อมูลและสารสนเทศ สำนักงานศึกษาธิการภาค 11, 2557 : 9) ทั้งนี้ พ.ศ. 2543 ประเทศไทยได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำร่างแผนระดับชาติด้านการศึกษาเพื่อปวงชนขึ้น และได้มีการประชุมปฏิบัติการในระดับชาติเพื่อระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนระดับชาติว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชนในปี 2545 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556 : 21) ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 เห็นชอบให้มีการจัดการศึกษาอย่างถ้วนหน้า โดยให้รับบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎร

เข้าเรียนเหมือนที่รับบุคคลที่มีสัญชาติไทยทุกประการ ทั้งการรับเข้าเรียนและการออกหลักฐานการศึกษา นโยบายดังกล่าวมีสาระสำคัญ คือ การขยายโอกาสให้บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือไม่มีหลักฐานในทะเบียนราษฎรเข้าถึงการศึกษาได้ โดยเปิดกว้างให้เด็กทุกคนที่อยู่ในประเทศไทยสามารถเข้าเรียนได้ตามสิทธิที่พึงมี รวมทั้งด้านงบประมาณ รัฐจะจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวในอัตราเดียวกันที่จัดสรรให้บุคคลที่มีสัญชาติไทยให้แก่สถานศึกษาที่รับกลุ่มดังกล่าวเข้าเรียน ส่งผลให้บุตรหลานแรงงานข้ามชาติสามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนในประเทศไทยได้ (นัยน์ปพร สิปภาส, 2551 : 21) ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 ได้บัญญัติว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” อีกด้วย

โดยการศึกษาในครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็ว เห็นได้จากอัตราการจ้างแรงงานข้ามชาติที่มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงานมากที่สุด จำนวน 10,146 คน คิดเป็นร้อยละ 40.94 ของแรงงานข้ามชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศูนย์บริหารข้อมูลตลาดแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2560 : 27)

ถึงแม้ประเทศไทยจะมีนโยบาย ระเบียบ และกฎหมายที่เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนเข้าถึงการบริการด้านการศึกษา แต่ไม่ได้หมายความว่าบุตรหลานแรงงานข้ามชาติจะสามารถเข้ารับการบริการด้านการศึกษา จึงเป็นที่น่าสนใจว่าเขตพื้นที่เศรษฐกิจที่มีแรงงานข้ามชาติจำนวนมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสภาพ ปัญหา และอุปสรรคในการให้บริการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติปัจจุบันเป็นอย่างไร เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการให้บริการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการให้บริการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดนครราชสีมา และจัดทำข้อเสนอแนะในการให้บริการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูหรือผู้ดูแลเด็ก นักเรียนข้ามชาติ และผู้ปกครองของนักเรียนข้ามชาติ ในโรงเรียน 3 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีกระบวนการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาประชากรระดับจังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณลักษณะให้เป็นกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในสถานศึกษาที่รับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติเข้าเรียนมากที่สุด จากรายงานจำนวนนักเรียนที่ไม่มีเลขบัตรประจำตัวประชาชนหรือหลักฐานทางทะเบียนราษฎร ปีการศึกษา 2563 พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 มีจำนวนนักเรียนดังกล่าวมากที่สุด จำนวน 505 คน คิดเป็นร้อยละ 60.12 จากนั้นเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นอำเภอปากช่อง ซึ่งเป็นอำเภอมีจำนวนนักเรียนข้ามชาติมากที่สุด ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงในการเลือกสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและข้อเท็จจริงที่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษามากที่สุด โดยได้เลือกโรงเรียนจาก 3 ตำบล โดยกำหนดเกณฑ์การแบ่งระดับขนาดโรงเรียน คือ จำนวนนักเรียน มากกว่า 50 คน หมายถึง ระดับมาก จำนวนนักเรียน 49 – 10 หมายถึง ระดับกลาง และจำนวนนักเรียน น้อยกว่า 10 หมายถึง ระดับน้อย จึงได้เลือกสถานศึกษาแบบเจาะจง จำนวน 3 โรงเรียน จาก 3 ตำบล ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ดังนี้ 1) โรงเรียนวันอาสาพัฒนา 2520 ตำบลคลองม่วง 2) โรงเรียนบ้านคลองยาง ตำบลหนองทราย 3) โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำตะคอง 2 ตำบลวังไทร ตามลำดับ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักมีลักษณะที่ครอบคลุมความหลากหลายของประชากรมากที่สุด เพื่อศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการให้บริการการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติ ประกอบด้วย

2.1) กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน ครูหรือผู้ดูแลเด็ก โรงเรียนละ 1 คน เพื่อให้มุมมองในการให้บริการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติ นโยบาย การปฏิบัติ ปัญหาและอุปสรรค

2.2) กลุ่มบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ ที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบการศึกษาไทย อย่างน้อยโรงเรียนละ 1 คน เพื่อให้มุมมองด้านการเข้ารับบริการด้านการศึกษา แนวโน้มการกลับถิ่นฐาน

2.3) กลุ่มผู้ปกครองของเด็กกลุ่มนี้ที่เข้ามาเป็นแรงงานในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 5 คน เพื่อให้มุมมองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในระบบการศึกษาไทย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาจึงเป็นแนวคำถาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเอง ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะแตกต่างกันออกไปตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยเนื้อหาในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการรับเข้า การเรียน การสอน

การดำเนินงานของสถานศึกษาภายใต้นโยบายและสิทธิทางการศึกษาของเด็กกลุ่มนี้ รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริการการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการพัฒนา ดังนี้

1) ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดนครราชสีมา ประเทศไทย

2) จัดทำแบบสอบถามฉบับร่างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวแปรที่ศึกษา

3) นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำและนำมาปรับปรุง

4) นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อให้พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

โดยใช้เกณฑ์เฉลี่ย 0.5-1.00 โดยใช้สูตรการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence : IOC) คุณภาพของเครื่องมือมีค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในระดับ 0.73

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

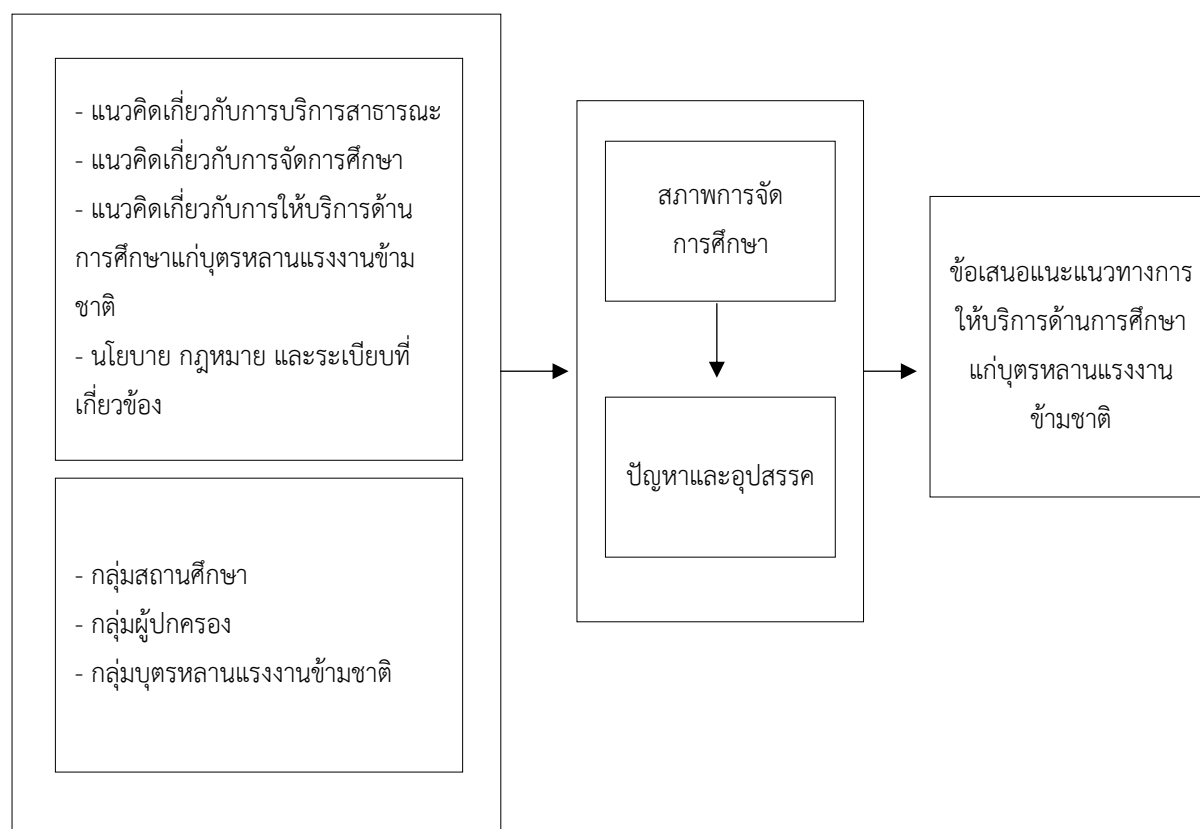
การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการศึกษาข้อมูลเอกสารที่ได้รวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ คือ ข้อมูล สถิติ และงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ จากเอกสาร งานวิจัย หนังสือ ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ ระเบียบ กฎหมาย รวมถึงนโยบายของรัฐ ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ส่วนที่สองการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในรูปแบบพรรณนา ข้อมูลเชิงบรรยาย ข้อมูลเชิงอธิบาย การสร้างแบบสรุปของข้อมูลจากแต่ละกลุ่ม เพื่อเล่าถึงผลการศึกษาและวิเคราะห์ความเข้าใจตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงสภาพ ปัญหา อุปสรรค อันนำไปสู่การวิเคราะห์แนวทางในการบริการการศึกษาสำหรับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาองค์ความรู้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถประมวลสาระสำคัญที่นำมาใช้เป็นกรอบคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพการให้บริการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าในปัจจุบันสถานการณ์การรับเด็กข้ามชาติเข้าเรียนมีความชัดเจนดีกว่าเมื่อก่อนมาก เนื่องจากในอดีตมีการปฏิเสธการรับเด็กเหล่านี้เข้าเรียน โดยที่ปัจจุบันทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นชุมชนหรือโรงเรียนต่างคำนึงถึงปัญหาของเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษาในอนาคต พร้อมกันนี้ นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 มีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนต่อการรับเด็กข้ามชาติเข้าเรียน โดยจัดกลุ่มเด็กข้ามชาติได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยคือ ไม่มีสูติบัตรและทะเบียนบ้านของบุคคลที่มีสัญชาติไทย (ท.ร 14) หรือไม่มีเอกสารที่แสดงว่ามีสัญชาติไทยแต่มีบัตรประจำตัวชนกลุ่มน้อยหรือมีหนังสือรับรองการเกิดที่ทางราชการออกให้ และกลุ่มที่ 2

เด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร หมายถึง เด็กที่ไม่มีเอกสารหลักฐานที่แสดงถึงสัญชาติ วัน เดือน ปีเกิด และถิ่นที่อยู่ทางราชการออกให้ สำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย แต่มีเอกสารทางทะเบียนราษฎรอะไรก็ได้ ให้นำหลักฐานนั้นไปใช้สมัครเข้ารับการศึกษ ส่วนเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร ให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือองค์กรเอกชน ทำบันทึกแจ้งประวัติบุคคล ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งทั่วประเทศจะมีแบบฟอร์มไว้ให้ เพื่อนำไปใช้เป็นหลักฐานทางการศึกษา

ด้านการบริหารงาน พบว่า กระบวนการรับเข้า การรับสมัคร มีกระบวนการไม่แตกต่างจากการรับสมัครเด็กไทย ส่วนการลงทะเบียนประวัติมีระบบ G-code ให้เขตพื้นที่การศึกษา เป็นผู้ยืนยันในระบบอีกครั้ง พร้อมกันนี้รัฐบาลได้มีงบประมาณสนับสนุน โดยกำหนดรหัสเลข 13 หลัก ขึ้นต้นด้วยตัว G , P และ O โดยนักเรียนรหัส G และ P หมายถึง นักเรียนที่ไม่มีบัตรประชาชนคนไทย ซึ่งจำเป็นต้องมีตัวเลขประจำตัวเพื่อใช้ในการศึกษา แต่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเลข 13 หลักของกระทรวงมหาดไทย (บัตรประชาชน) โดยมีหลักการกำหนดเลข ใช้แทนเลข 13 หลัก ขณะเดียวกันการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ว่าการอำเภอ ก็สามารถดำเนินการได้สะดวก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการประสานเพื่อยืนยันตัวตนในการออกเลข 13 หลักให้กับเด็กที่ไม่มีสัญชาติ

ด้านรูปแบบการเรียนการสอนพบว่า โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการแตกต่างจากเด็กไทย โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างใช้ระบบการเรียนรวม จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาไทย

ด้านการประสานงานกับผู้ปกครอง ทุกโรงเรียนได้จัดให้มีการเยี่ยมบ้านซึ่งโดยรวมแล้ว บุคลากรทางการศึกษาเห็นว่าการดูแลเด็กกลุ่มแรงงานข้ามชาติไม่ใช่เรื่องยากลำบากและเป็นภาระ

ปัญหาอุปสรรค สภาพการให้บริการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดนครราชสีมาพบว่า ทุกฝ่ายเห็นตรงกันว่าไม่มีปัญหาในการให้บริการด้านการศึกษา ปัญหาที่พบมีเพียงเล็กน้อย เช่น บุตรหลานแรงงานข้ามชาติที่ไม่ได้ผ่านชั้นอนุบาลมาก่อนทำให้ยากในการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ในบางครั้งเด็กเหล่านี้ไม่มีหลักฐานการเรียนมาก่อน แม้เป็นพี่ก็ต้องเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พร้อมกับน้อง

ส่วนผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองอยากให้โรงเรียนเน้นวิชาการมากขึ้น เรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น ผู้ปกครองให้ข้อสังเกตว่าบุตรหลานไม่มีการบ้าน ด้านครูผู้สอนได้ให้ข้อมูลว่าพยายามที่จะไม่ให้การบ้านเด็ก เนื่องจากผู้ปกครองของนักเรียนข้ามชาติไม่สามารถสอนการบ้านได้อยู่แล้ว ครูจึงให้เด็กทำแบบฝึกหัดซึ่งเป็นการบ้านให้เรียบร้อยก่อนกลับบ้าน ในด้านภาพรวมครูเห็นว่าด้านการจัดการเรียนการสอนไม่มีปัญหาใด ๆ และแสดงความเห็นว่าบุตรหลานแรงงานข้ามชาติควรได้รับสัญชาติไทย เพื่อให้สามารถสมัครรับทุนการศึกษา การกู้ยืมเพื่อการศึกษา ศึกษาต่อในระดับสูง และประกอบอาชีพ

ในส่วนนี้นักเรียนพบว่า มีปัญหาด้านภาษาแต่เด็กก็พัฒนาตนเองโดยการเรียนภาษาจากละครโทรทัศน์ ส่วนสภาพการเรียนรวมเด็กกล่าวว่า การที่เป็นคนกลุ่มน้อยในห้องบางครั้งก็ถูกเพื่อนล้อหรือรังแกบ้าง

สำหรับผู้ปกครองพบว่า บางคนมีประสบการณ์ในอดีตที่โรงเรียนไม่รับลูกเข้าเรียน แต่ในปัจจุบันไม่มีปัญหา ผู้ปกครองโดยรวมเห็นความสำคัญของการศึกษาและพอใจที่การส่งบุตรหลานเข้าเรียนไม่เคยเสียค่าใช้จ่ายให้โรงเรียน ได้รับสวัสดิการอย่างดี พร้อมกันนี้ผู้ปกครองได้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน และผู้ปกครองเห็นว่าเมื่อลูกมีบัตรประจำตัวก็เข้าใจว่าบัตรนั้นมีคุณสมบัติเท่ากับบัตรประชาชน ซึ่งแท้จริงแล้วคือบัตรสำหรับเข้าเรียนและรับการจัดสรรงบประมาณ และในภาพรวมผู้ปกครองอยากให้บุตรหลานได้รับสัญชาติไทยเพราะคงไม่สามารถกลับประเทศตนเองได้

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการให้บริการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติ การที่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติมาอยู่ในประเทศไทยเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ประชากรกลุ่มนี้ในที่สุดจะเติบโตเป็นทรัพยากรแรงงานของประเทศต่อไป ดังนั้นการให้บริการทางการศึกษาจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรเอกชนในพื้นที่ ควรให้ความสนใจและมีนโยบายร่วมกันในการพัฒนานโยบายให้ชัดเจนและมีคุณภาพ ได้แก่

1) โรงเรียนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนนำไปสู่การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ และการอยู่อย่างมีความสามัคคีเข้าใจกัน เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกันประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องสังคมประชาธิปไตยและการเป็นพลุฒินิคม

2) มีหน่วยงานเครือข่ายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของแรงงานอพยพและคนในชุมชน

3) โรงเรียนควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการอบรมครู หรือจ้างบุคลากร เพื่อเตรียมความพร้อมหรือพัฒนาทักษะทางภาษา พัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และศาสนา เพื่อการสร้างความรู้เข้าใจให้กับเด็กต่อไป

4) โรงเรียนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปกครองนักเรียนข้ามชาติในเรื่องสวัสดิการที่นักเรียนได้รับ เพื่อป้องกันปัญหาความเข้าใจคลาดเคลื่อน เช่น กรณีบัตรประจำตัว 13 หลัก

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพการให้บริการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติในจังหวัดนครราชสีมา อาจกล่าวได้ว่า มีสภาพการดำเนินงานที่ราบรื่นโดยมีบุตรหลานแรงงานข้ามชาติได้รับสิทธิการเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ สอดคล้องกับข้อค้นพบของจารุวรรณ ไพศาลธรรม (2559 : 41) ที่พบว่า เด็กบุตรหลานผู้อพยพในโรงเรียนของรัฐได้ตามสิทธิพื้นฐาน สำหรับปัญหาด้านการได้รับสถานะบุคคลงานวิจัยนี้พบประเด็นที่แตกต่างจากจารุวรรณ ไพศาลธรรม ที่ศึกษากรณีของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีองค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้าช่วยเหลือเด็กบุตรหลานแรงงาน

ข้ามชาติให้ได้รับการศึกษานอกจากกลุ่มที่อยู่ในระบบโรงเรียน คือมีการจัดการศึกษานอกระบบ และอัยยาศัยให้เป็นทางเลือกสำหรับเด็กที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษา ซึ่งในกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนครราชสีมาไม่พบลักษณะของความช่วยเหลือดังกล่าว ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือ กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้คือกลุ่มนักเรียนได้ให้ข้อมูลของการพัฒนาภาษาโดยการช่วยตัวเองด้วยการดูละคร ซึ่งในประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมให้นักเรียน ขณะเดียวกันบุคลากรทางการศึกษาก็ได้ให้ข้อมูลว่า โรงเรียนไม่มีโครงการเตรียมความพร้อมซึ่งต่างจากงานวิจัยของ เกลิมวุฒิ แทนสุวรรณ และ ปองสิน วิเศษศิริ (2558 : 415-428) ที่รายงานว่าโรงเรียนวัดศิริมิ่งคลุมนุชน และองค์กรมหาชนได้เตรียมนักเรียนต่างด้าวโดยการสอนภาษาไทยก่อนเข้าเรียนให้กับเด็ก มีการวางแผนงบประมาณไว้ล่วงหน้าใช้การบริหารแบบครบวงจร โดยมีการประกาศรับสมัครครูพิเศษสำหรับการเตรียมความพร้อมด้านภาษาให้นักเรียนต่างด้าว ในแง่ความรู้สึกของการได้รับความยอมรับ ข้อมูลจากงานวิจัยนี้แตกต่างจาก แสงเทียน คำปัญญา, ประวัติ พันผาสุก และ ศิริมาศ โกศลพิพัฒน์ (2558 : 142-153) ที่รายงานว่า ปัญหาอุปสรรคของบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยในการเข้ารับการศึกษาคือมักมีการออกกลางคันเนื่องจาก สภาพแวดล้อม ชุมชน มีเจตคติไม่ดีต่อบุคคลอพยพ พร้อมทั้งมีปัญหาด้านการเรียนการสอนที่โรงเรียนมองว่าเป็นการเพิ่มภาระของโรงเรียน ขณะที่งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ครู และผู้บริหารพยายามสนับสนุนการเรียนของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ และไม่เห็นว่าเป็นปัญหา อย่างไรก็ตามในด้านการได้รับการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องจากเพื่อนนักเรียน การศึกษาวิจัยชิ้นนี้พบว่า มีนักเรียนรายงานว่ามีเพื่อนล้อเลียน

ด้านข้อเสนอแนะแนวทางการให้บริการด้านการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานข้ามชาติ การให้บริการทางการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาให้ชัดเจนและมีคุณภาพ โดยโรงเรียนควรร่วมกับหน่วยงานภาครัฐสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนนำไปสู่การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ และการอยู่อย่างมีความสามัคคีเข้าใจกัน เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกันประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องสังคมประชาธิปไตยและการเป็นพลวัฒนธรรม สอดคล้องกับจิตติดี อาพัทธนานนท์ (2559:19) ที่ว่าการจัดการศึกษาควรเป็นการศึกษาในลักษณะแนวพลวัฒนธรรม ซึ่งคล้องกับข้อค้นพบของรัตนา จักกะพาก (2558:25) ที่ว่าชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาของเด็ก หากชุมชนนั้นเห็นความสำคัญของการศึกษาเด็กจะมีโอกาสเข้าสู่ระบบการศึกษาได้สูงกว่า หากชุมชนที่ไม่เห็นความสำคัญ เด็กอาจจะถูกผลักดันเข้าสู่ตลาดแรงงานเร็วกว่าที่ควรจะเป็น โรงเรียนควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการอบรมครูหรือจ้างบุคลากร เพื่อเตรียมความพร้อมหรือพัฒนาทักษะทางภาษา พัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และศาสนา เพื่อการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเด็กต่อไป สอดคล้องกับ Unicef (2562 : 5) ที่ว่าควรจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อเพิ่มปริมาณและปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมครูและผู้อำนวยการโรงเรียนในการให้การสนับสนุนแก่เด็กข้ามชาติ และโรงเรียนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐสร้าง

ความเข้าใจให้กับผู้ปกครองนักเรียนข้ามชาติในเรื่องสวัสดิการที่นักเรียนได้รับ เพื่อป้องกันปัญหาความเข้าใจคลาดเคลื่อน เช่น กรณีบัตรประจำตัว 13 หลัก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

เพื่อให้มีองค์ความรู้ในการดำเนินงานจัดการบริการภาครัฐด้านการศึกษาให้มีคุณภาพ ควรมีการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้ 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเจาะลึกถึงเส้นทางการพัฒนาบุคลากรของแรงงานข้ามชาติ เพื่อให้เข้าใจถึงความต้องการการพัฒนาตนเอง ปัญหาอุปสรรคด้านการศึกษาระดับที่สูงขึ้นกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ควรมีการศึกษาระยะยาว (Longitudinal Study) ถึงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของบุคลากรแรงงานข้ามชาติในภาพรวมของทั้งประเทศ 3) จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา Schulte (2007) รายงานว่าการไม่เข้าร่วมในสังคมของแรงงานข้ามชาติส่งผลเสียต่อการพัฒนาบุคลากรด้านทรัพยากรแรงงานของประเทศ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคม ดังนั้นการออกแบบการวิจัยที่พัฒนารูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมในทุกภาคส่วนของสังคมที่โรงเรียนและหน่วยงานด้านการบริการ ด้านการศึกษาและพัฒนาสังคมนำไปประยุกต์ใช้ได้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มข้อมูลและสารสนเทศ สำนักงานศึกษาธิการภาค 11. (2557). *รายงานการวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education For All : EFA) ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ระหว่างปีการศึกษา 2555-2556*. สกลนคร: สำนักงานศึกษาธิการภาค 11.
- จารุวรรณ ไพศาลธรรม. (2559). *การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาของบุคลากรแรงงานข้ามชาติ (ไทใหญ่) ในเมืองเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เฉลิมวุฒิ แทนสุวรรณ และ ปองสิน วิเศษศิริ. (2558). การศึกษาการบริหารการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลที่มีเด็กต่างด้าวระดับประถมศึกษา กรณีศึกษา โรงเรียนที่เป็นเลิศ : โรงเรียนวัดศิริมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*. 10 (3), 415-428
- จิตติมาธิ อาพัทธนันท์. (2559). *การเสริมสร้างค่านิยมการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการทางการศึกษาสำหรับนักเรียนไทยและนักเรียนลูกหลานแรงงานข้ามชาติ*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.

- นัยน์พร ลิปภาส. (2551). *ความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา: ศึกษากรณีบุตรแรงงานต่างด้าวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สาขาวิชาสังคมวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา จักกะพาก. (2558). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รวรรณ ชาญด้วยวิทย์ และอมรเทพ จาวะลา. (2554). *ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในประเทศไทย : สถานการณ์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย*. กรุงเทพมหานคร: กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ.
- สมพงษ์ สระแก้ว. (2560). *การส่งเสริมการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชนที่เป็นลูกหลานของแรงงานข้ามชาติ*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน.
- ศูนย์บริหารข้อมูลตลาดแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2560). *ข้อมูลพื้นฐานด้านแรงงาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2560*. ขอนแก่น: ศูนย์บริหารข้อมูลตลาดแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *คู่มือและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *รายงานการติดตามการศึกษาเพื่อปวงชนระดับโลก : ประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *รายงานการติดตามการศึกษาเพื่อปวงชนของประเทศไทย พ.ศ. 2556*. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- แสงเทียน คำปัญญา, ประวัติ พื้นผาสุก และ ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์. (2558). สภาพปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้กฎหมายทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยของจังหวัดเชียงใหม่. *พัฒนศาสตร์*. 11 (2), 142-153.
- Save the Children in Thailand & World Education. (2015). *Pathways to a Better Future: A Review of Education for Migrant Children in Thailand*. Bangkok: Save the Children in Thailand.
- Unicef. (2562). *ไร้เส้นกั้นการศึกษา : แนวปฏิบัติที่ดีและการถอดบทเรียนจากการจัดการศึกษาสำหรับเด็กข้ามชาติในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย.